

ת"פ 66680/12/14 - מדינת ישראל נגד יונתן לטוין - עוכבו ההליכים, ארגון הרופאים הוטרינרים לחיות בית ישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 66680-12-14 מדינת ישראל נ' לטוין ואח'

לפני
בעניין: כבוד השופט משה יועד הכהן
מדינת ישראל
באמצעות ב"כ היועץ המשפטי לממשלה מרשות ההגבלים
העסקיים
ע"י עו"ד תומר דגני-חנית ועו"ד אסנת שלזינגר

נגד

1. יונתן לטוין - עוכבו ההליכים
2. ארגון הרופאים הוטרינרים לחיות בית ישראל
ע"י ב"כ עו"ד עמיר רנן

גזר דין (נאשם 2)

1. ביום 8.2.16 הודה הנאשם 2 - ארגון הרופאים הוטרינרים לחיות בית ישראל (להלן: "**הארגון**") בעובדות כתב האישום שהוגש נגדו והורשע בשתי עבירות של צד להסדר כובל, עבירות לפי סעיף 47(א)(1), בצירוף סעיפים 5, 2(א), 2(ב)(1), 2(ב)(4) ו-4 לחוק ההגבלים העסקיים התשמ"ח-1988 (להלן: "**חוק ההגבלים**") ובצירוף סעיף 23(א)(2) לחוק העונשין התשל"ז-1977.

2. יצוין כי כתב האישום הוגש במקורו נגד הארגון ונגד הנאשם 1 יונתן לטוין (להלן: "**לטוין**") ששימש על פי הנטען במועדים הרלוונטיים לכתב האישום, כיו"ר הארגון וכיו"ר ועד הארגון, אולם ביום 22.2.15 החליט היועץ המשפטי לממשלה לעכב את ההליכים נגדו. (הארגון ולטוין יקראו להלן יחד: "**הנאשמים**").

3. הודאת הארגון נעשתה ללא הסדר, אולם במועד הכרעת הדין הודיעה ב"כ המאשימה כי עמדתה העונשית בתיק תהיה הטלת קנס בסך של 150,000 ₪ על הארגון. בישיבת הטיעונים לעונש מיום 21.2.16 הודיעה ב"כ המאשימה על תיקון עמדתה במובן זה שהמאשימה תטען לקנס מירבי של 100,000 ₪ (עמ' 20 לפרוטוקול שורה 10).

4. כמו כן הוסכם על הצדדים במועד הכרעת הדין, כי שניהם יוכלו לעשות שימוש במוצגים שהוגשו במסגרת הסכמות הדיוניות ובמסמכים הנוגעים במצבו הכלכלי של הארגון, ככל שאלה לא סומנו

עמוד 1

והארגון יוכל גם להגיש מסמכים נוספים (פרוטוקול 8.2.16, עמ' 8 שורות 22-20). יצוין, כי בתיק הוגשו בטרם מסירת ההודיה, במסגרת הסכמה דיונית, מוצגי תביעה שסומנו ת/1-ת/457. המאשימה הגישה במסגרת הטענות לעונש תיק מוצגים מצומצם שכלל מספר מוצגים מתוך תיק המוצגים שהוגש וגם ב"כ הארגון התייחס למוצגים מתוך אותו תיק.

5. על פי הנאמר בחלק הכללי של כתב האישום, ככל שהוא מתייחס לארגון, הארגון הינו עמותה רשומה המאגדת וטרינרים. מטרותיו הן, בין היתר, לעגן במסגרת אחת את כל הרופאים הווטרינרים בישראל, לפעול למען קידומו המקצועי-מדעי של הרופא הווטרינר, להיות האיגוד המקצועי היציג של חבריו הפועל למען קידומם והגנה על האינטרסים שלהם מול הרשויות השונות, לפעול למען חופש העיסוק של הרופאים הווטרינרים, לקידום מעמדם המקצועי ולפיתוח ולהגנה על עיסוקם כעצמאים ושמירה על זכויותיהם, בין כשכירים בין כעצמאים, לפעול למען השוואת מעמדו ותנאיו של הרופא הווטרינר בארץ לאלו המקובלים בעולם. בין היתר פרסם הארגון מחירון כמפורט בכתב האישום.

6. לנוכח מטרותיו ופעילותו היה הארגון במועדים הרלוונטיים לכתב האישום איגוד עסקי בישראל.

7. על פי המוגדר בכתב האישום מחירון הינו מסמך בו מפורטות פרוצדורות וטרינריות, פעולות המבוצעות בקליניקת הווטרינר, ומחירון מומלץ נקוב בש"ח לכל פרוצדורה ופעולה.

8. על פי עובדות האישום הראשון, המתייחס למחירון 2008, בתאריך 22.4.09 החליט ועד הארגון להוציא לווטרינרים מחירון מומלץ חדש לשנת 2008. במסגרת ההחלטה אף הוחלט כי מחירי הפרוצדורות המופיעות במחירון יעודכנו בהתאם לעליית מדד המחירים לצרכן בתוספת 3%, ומחירי בדיקה כללית וחיסונים יעודכנו בהתאם לעליית המדד בלבד.

9. בחודשים מאי-יוני 2009 פרסמו הארגון ולטוין לחברי הארגון ולווטרינרים נוספים את מחירון "איגוד הרופאים הווטרינרים לחיות הבית בישראל תעריפים מומלצים לטיפול בחיות מחמד מעודכן לדצמבר 2008". הפרסום וההפצה נעשו בין השאר במסגרת כנס של הארגון ובאמצעות נדב גיגי בעל חברה להפצת תרופות, מזון וציוד וטרינרי, שהעביר את המחירון לווטרינרים לבקשת הנאשמים.

10. על פי הנאמר בכתב האישום, המליצו הארגון ולטוין על קו פעולה לחברי הארגון או חלקם, כשקו הפעולה עלול היה למנוע או להפחית את התחרות ביניהם. קו הפעולה נגע למחיר שיידרש ויוצע או שישולם ולכמות הנכסים או השירותים שבעסק, איכותם או סוגם. הנאשמים בהיותם צד להסדר כובל לא קיבלו ביחס להסדר האמור אישור מבית הדין להגבלים עסקיים, היתר זמני מאב בית הדין או פטור מאת הממונה מהחובה לקבל אישור מבית הדין וכן מבלי שהכבילות בהסדר היו פטורות בהתאם לפטור סוג על פי כללי פטור הסוג לפי חוק ההגבלים.

11. על פי עובדות האישום השני הנוגע למחירון 2010, בתאריכים 4.8.10 וכן 1.12.10 החליט ועד הארגון להוציא לווטרינרים מחירון מומלץ לשנת 2010. בתאריך 12.1.11 החליט ועד הארגון, כי מחירי הפרוצדורות המופיעות במחירון יעודכנו בהתאם לעליית המדד לצרכן ובתוספת 3% ומחירי ביקורים וחיסונים יעודכנו בהתאם לעליית מדד המחירים לצרכן בלבד.

12. החל מחודש מרץ 2011 פרסמו הארגון ולטוין לחברי הארגון ולוטרינרים נוספים את מחירון "ארגון הרופאים הווטרינרים לחיות הבית בישראל תעריפים מומלצים לטיפול בחיות מחמד מעודכן לדצמבר 2010", בין השאר באמצעות תפוצה של וטרינרים בדואר (יחד עם עלון היוצא לאור על ידי הארגון), באתר אינטרנט של הארגון, בדוא"ל ובכנסים של הארגון.

13. באותם מעשים המליצו לטוין והארגון על קו פעולה לחברי הארגון או חלקם כמתואר לעיל. קו הפעולה עלול היה למנוע או להפחית את התחרות ביניהם. קו הפעולה נגע למחירי שידרש, שיוצע או שישולם ולכמות הנכסים או השירותים שבעסק, איכותם או סוגם. הארגון ולטוין בהיותם צדדים להסדר כובל לא קיבלו ביחס להסדר אישור מבית הדין, היתר זמני מאב בית הדין או פטור מאת הממונה מהחובה לקבל אישור מבית הדין להסדר כובל, מבלי שהכבילות בהסדר היו פטורות בהתאם לפטור סוג על פי כללי פטור הסוג על פי חוק ההגבלים.

הראיות לעונש

14. כאמור, הסכימו הצדדים, כי מוצגים מתוך תיק המוצגים המוסכם שהוגש ישמשו גם לעניין העונש. עם זאת, הארגון ביקש להעיד מטעמו במסגרת פרשת העונש את יו"ר הארגון, ד"ר זאב גנז, המשמש בתפקיד מזה כשנתיים. העד מסר כי הוא משמש כווטרינר משנת 1997. לדבריו, אחד ממאפייני המקצוע הוא הרצון לטפל בבעלי חיים ולעזור להם גם שלא למטרות רווח. בנוסף, לדבריו, מטרות הראשית והעיקרית של הארגון היתה, לפני כניסתו לתפקיד ולאחריה, קידום הרפואה הווטרינרית ושיפורה. עוד ציין, כי מדינת ישראל אינה דורשת לימודי המשך או השתלמויות מקצועיות שהן בגדר חובה למי שקיבל רישיון של ווטרינר. לפיכך, הארגון לקח על עצמו לקיים את אותם לימודי המשך ולצורך כך הוא מארגן כנסים ומביא מרצים מחו"ל. לטענתו, ללא פעילות הארגון, יכולים ווטרינרים לקבל חשיפה ללימודי ההמשך רק כאשר הם נוסעים לחו"ל. הארגון מייצג, לדבריו, כ-75% מהווטרינרים בישראל המטפלים בחיות מחמד, כלומר, כ-750 חברים פעילים.

15. לדבריו, מעל ל-95% מתקציבו של הארגון מופנה לארגון הכנסים, להבאת מרצים מחו"ל ולשכירת אולמות והארגון מארגן כ-3-4 כנסים בשנה. בנוסף, הוא מוציא עלון מקצועי שבו מפורסמים מאמרים ופרסומים שיש להם תועלת מקצועית ואקדמית. לדבריו, כיו"ר הוא מבלה לא מעט זמן עם ראש השירותים הווטרינרים במשרד הבריאות ובוועדות הכנסת כדי לקדם חקיקה בנוגע לצער בעלי חיים, לתיקון תקנות ולהעלאת רמת המודעות לנושא. עוד לדבריו, הארגון גם מטפל בימים אלה בניסיון להביא לירושלים את הכנס העולמי לווטרינרים העוסקים בחיות מחמד, משימה שאינה פשוטה מבחינה

מדינית-פוליטית בימים אלה.

16. לגבי המחירון, טען ד"ר גנז, כי כבר בהיותו ילד כשהגיע עם חיות מחמד למרפאה, הוא זוכר שהיה מחירון של גוף אחר שאיגד את הווטרינרים באותו זמן. לדבריו, מששב ארצה לאחר לימודיו בארה"ב, קיבל כעובדה קיימת את קיומו של מחירון ומעולם לא סבר שיש עם כך בעיה. מרגע שנודע לארגון שהדבר מהווה בעיה, המחירון הוסר. עוד לדבריו, כשנחשף למחירון בתור היותו חבר וועד, הבנתו היתה שהוא מהווה מעין הכוונה גם לווטרינרים וגם לבעלי החיות שאין להם מושג מה מחירה של פרוצדורה מסוימת והמחירון פורסם גם ללקוחות וגם לווטרינרים. לדבריו, מאז הופסק פרסום המחירון, בעקבות דרישת הרשות להגבלים עסקיים, הארגון מקבל פניות רבות של לקוחות המבקשים לדעת אם המחיר שנדרש מהם עבור פרוצדורה מסוימת הוא הגון.

17. לטענתו, המחירון שירת את העניין משום שישנן פרוצדורות רבות ושונות שהציבור אינו יודע כמה הן אמורות לעלות. לדבריו, המחירון לא היה מחייב ולא נועד לצורך מקסום רווחים, אלא לצורך עזרה ללקוחות ולוטרינרים. עוד לדבריו, אינו זוכר אם נשלחה לחברי הארגון הודעה בעניין הפסקת פרסומו של המחירון. בנוסף מסר העד, כי הארגון אסף כ-40,000 ₪ מחבריו על מנת שיוכל לעמוד בתשלום קנס ככל שיטל עליו "על מנת להימנע מסגירת הארגון". לדבריו, הארגון גובה כיום 450 ₪ דמי חבר שנתיים, כאשר לא כל החברים משלמים אותם ופרט למזכירת הארגון, עורך אתר האינטרנט ועורך העיתון, אין לו עובדים בשכר. עוד הוסיף, כי תקציב הארגון הוא בסדר גודל של כ-200,000 ₪ ומיועד בעיקר לארגון כנסים, בין 3-4 לשנה, כאשר כל כנס עולה בין 200,000-300,000 ₪ וחלק ממנה ממומן על ידי נותני חסות (ספונסרים). עוד לדבריו, הארגון גם משלם את הוצאות הנסיעה והאירוח של המרצים מחו"ל. בחקירה נגדית הופנה העד לת/22, שהוא הדו"ח הכספי של עמותת הארגון, שבו צוין כי סך דמי החבר שהתקבלו, נכון לשנת 2009, היה 140,000 ₪ ונשאל האם עקב הגידול במספר החברים מאז ועד היום, לא עלה גובה ההכנסות. הוא השיב כי אינו יודע על כך. עוד צוין, כי אינו יודע אם לארגון יש נכסי נדל"ן או אם נמכר נכס נדל"ן של הארגון. בנוסף, עומת עם הטענה, שמתוך החסויות המתקבלות יש לארגון רווח שנע בין 400,000-600,000 ₪ וצוין כי החסויות אינן נכנסות לקופת הארגון, אלא משמשות ישירות לכיסוי עלויות הכנסים.

תמצית טענות הצדדים

עיקר טענות המאשימה

18. לדברי ב"כ המאשימה, עו"ד אסנת שלזינגר, יש לגזור את דינו של הארגון בהתאם למתווה שנקבע בתיקון 113 לחוק העונשין וכי לעמדת המאשימה, על אף שמדובר בשני אישומים ובעבירות שבוצעו בפרקי זמן שונים, היא תבקש לקבוע להם מתחם אחד ולראות במספר העבירות רק נסיבה המתייחסת לביצוען. זאת, לנוכח העובדה שבשני האישומים מדובר במחירונים, בשניהם הוחלט להעלות את המחירים באותה שיטה, ההחלטה בשניהם התקבלה על ידי וועד הארגון ובשניהם ההפצה היתה לחברי

הארגון ולוטרינרים נוספים.

19. לדבריה, הערך החברתי המוגן שנפגע הוא ערך התחרות החופשית. עוד לדבריה, החזקות החלוטות שבסעיף 2 לחוק ההגבלים חלות גם על העבירה לפי סעיף 5 לחוק שבה הורשע הארגון ומדובר בחזקות חלוטות המצויות בגרעין הקשה של האיסור על עריכת הסדר כובל מאחר שמדובר בהמלצה על מחיר, החזקה החלוטה הינה שהתחרות נפגעה. עוד ציינה, כי איגוד עסקי מעצם טבעו מעורר חששות תחרותיים והפוטנציאל האנטי תחרותי הטמון בתיאום הנעשה במסגרת איגוד עסקי חמור אף יותר מפוטנציאל הנזק הנובע מתיאום ישיר בין מתחרים. לדבריה, הפצת מחירון לחברי הארגון היתה התגשמות החששות הגרועים ביותר שמעורר קיומו של איגוד עסקי, מאחר שהוא לא רק הקל על הפצת המידע אלא יזם את עריכת המחירונים, הפיץ אותם לוטרינרים ואף המליץ להם לעשות בו שימוש.

20. בנוסף, למחירון שהופץ וכלל מחירים סופיים לפרוצדורות, יש פוטנציאל לקביעת מחירונים בשוק והדבר מהווה פגיעה קשה ביותר בתחרות. עוד לטענתה, גם אם המחירון הוא בגדר המלצה בלבד והמתחרים סוטים ממנו לעיתים קרובות, יש בכך כדי להגביר את ההישרדות של תיאום המחירים, בשל פתרון בעיית התיאום בין המתחרים. בנוסף, הוא עלול להוות סוג של כסות להעלאת מחירים לצרכן וחשש זה גבוה במיוחד לנוכח העובדה שהאינטרסים של המפיצים המתאמים ביניהם את המחיר מנוגד לחלוטין לאינטרס של הצרכן. בנוסף, האינטרס המרכזי של הארגון הוא לדאוג לחבריו הלוטרינרים ולרווחתם, שעה שהאינטרס של הצרכנים הוא לקבל שירות ווטרינרי במחיר נמוך.

21. באשר לרמת הענישה הנוהגת הפנתה ב"כ המאשימה לגזר הדין שניתן בת"פ 4016-06-12 **מדינת ישראל נ' שוהם** (פורסם בנבו, 1.6.14) (להלן: "**עניין שוהם**") שבו הוטל על איגוד השמאים קנס של 50,000 ₪ כשמתחם הענישה שנקבע היה בין 50,000 ל-200,000 ₪. בעניינם של השמאים הופצה על ידי האיגוד איגרת ובה תחשיבים לקביעת שכר טרחה. זאת כאשר היה מדובר במכתב יחיד אשר נשלח על ידי יו"ר האיגוד באופן עצמאי ובית המשפט התחשב במצבו הכלכלי הקשה של האיגוד. לדבריה, בענייננו קו הפעולה בוטה יותר ומדובר בהמלצת מחיר סופית לפרוצדורות. ההחלטה על המחירונים התקבלה באופן הרשמי והמוסמך ביותר על ידי וועד הארגון וכתב האישום עוסק בהפצת שני מחירונים. זאת, כאשר הארגון, בגלגוליו השונים קודם לכן, הפיץ באופן מסורתי מחירונים.

22. באשר לתקדימים נוספים שבהם הורשע איגוד עסקי בעבירה של קו פעולה כולל הפצת מחירון הפנתה ב"כ המאשימה לת"פ 324/98 **מדינת ישראל נ' ארגון מורי הנהיגה בקריות** (מיום 18.5.2000), (להלן: "**פרשת ארגון מורי הנהיגה**"), שבו הורשעו הנאשמים, ארגון מורי הנהיגה בקריות, וחמישה נאשמים ששימשו כחברי ועד המנהל שלו בהסדר שעניינו גביית מחיר אחיד לשיעורי נהיגה, הסדר שעניינו סגירה מתואמת של ענף הוראת הנהיגה בקריות בפני כניסת מורים וכלי רכב נוספים, והסדר שלישי שעניינו החלטה מתואמת לגבות תשלום דמי רישום וניהול בסך 20 ₪ לכל תלמיד נהיגה. בגדרו של ההסדר, הוטלו על הנאשמים קנסות ועונשי מאסר בפועל לריצוי בעבודות שירות וכן התחייבות שלא לעבור עבירה על חוק ההגבלים העסקיים. בנוסף, הפנתה להחלטת בית הדין להגבלים עסקיים בתיק

ה"ע 701/07 (מיום 23.1.2007), שאישרה צו מוסכם כלפי האגודה הישראלית ליצרני הבטון המובא (להלן: "**האגודה**") וחברות הבטון. הצו ניתן בעקבות חקירה פלילית שעסקה, בין היתר, במשלוח הודעות של האגודה לחברות הבטון, שעניינן שיעורי התייקרות רבעוניים של הבטון וכן במשלוח הודעות התייקרות של חברות הבטון זו לזו, במקביל לפרסומן לכלל הלקוחות. החקירה העלתה, כי המלצות האגודה לחברותיה בדבר שיעור ההתייקרות לא חפפו תמיד את המלצות התאחדות הקבלנים ובכך הקלו על יצרני הבטון, בין היתר, להעלות את מחיר הבטון מעבר למחירים אותם קבעה ההתאחדות. במסגרת הצו המוסכם, התחייבו חברות הבטון לא להעביר זו לזו מידע עסקי כלשהו, כולל הודעות התייקרות ומחירונים, ולא לקיים ביניהן דיונים או התייעצויות בנושאים מסחריים, כולל מחירי הבטון ותשומותיו, וכן לא להעביר זו לזו מידע בדבר התייקרות מחירי הבטון ותשומותיו, כל זאת בכפוף לחריגים מסוימים, ובנוסף חויבו המשיבות, האגודה וחברות הבטון, לשלם סכום של 2,000,000 ₪ לאוצר המדינה.

23. עוד עמדה ב"כ המאשימה על גישת ההחמרה שבה נוקט בית המשפט העליון בתחום העבירות הכלכליות בכלל ובתחום ההגבלים העסקיים בפרט. היא הוסיפה, כי יש לתת משקל לכך שאין המדובר בעבירה ראשונה, אלא בשלב נוסף ומתקדם בהמשך לשנים קודמות.

24. עוד ציינה, כי מאחר שמדובר בתאגיד, מתחם העונש ההולם כולל קנס ועל פי הוראת המחוקק יש להתחשב לגביו גם במצבו הכלכלי של הארגון. לטענתה, מצבו הכלכלי של הארגון, על פי הראיות, רק הולך ומשתפר. הארגון לא הביא ראיות לסתור זאת וחזקה עליו שאילו היו ראיות כאלה היה מציג אותן. עוד לדבריה, מתוך הדו"ח הכספי ת/22, ניתן ללמוד על השוואה בין שנת 2009 לשנת 2008, כאשר בשנה המאוחרת יותר היו לו יותר כסף מזומן ויותר הכנסות מדמי חבר, יותר כספים שחייבים לו ופחות חובות. עוד לדבריה, סך יתרת הכספים הנכנסים של הארגון לשנת 2009 עמדה על 200,000 ₪, כאשר עליה זו נמשכה גם בשנת 2010. בנוסף, על פי הראיות שבידי המאשימה, בשנת 2008 היה ברשות הארגון סכום מזומן של כ-140,000 ₪ ובשנת 2009 כ-165,000 ₪ ובשנת 2010 כ-180,000 ₪. עוד לטענתה, מדברי יו"ר הארגון ד"ר גנז, ניתן ללמוד שמצבו של הארגון רק המשיך והשתפר בשנים האחרונות, כאשר הוצאות למימון הגדלת נפח הפעילות לא נלקחו בחשבון וההכנסות מחסויות הן בין 400,000-600,000 ₪ לשנה. עוד הוסיפה כי מצבו הכלכלי של הארגון איננו הקריטריון היחידי וגם לא הראשי ועקרון ההלימה מחייב קנס כספי משמעותי.

25. באשר לקביעת מתחם הענישה, ציינה לעניין התכנון כי ההחלטה על גובה המחירונים והפצתם התקבלה בישיבות ועד הארגון, כאשר לגבי מחירון 2010 הופץ המחירון לתגובות הוטרנירים התקבלו הערות מפורטות ונערך דיון לגביהם. לגבי חלקו של הארגון בביצוע העבירה, נטען, כי ההחלטות התקבלו על ידי הפורום המוסמך ביותר, וועד הארגון, בישיבות הוועד ואין המדובר בפעולה אינדיווידואלית של ארגון זה או אחר.

26. באשר לפוטנציאל לפגיעה בתחרות, נטען, כי בסוף שנת 2011 היו לארגון 500 חברים והמחירונים

הופצו לחברי הארגון וגם לווטרינרים נוספים. גם ווטרינרים שהמחירון לא הגיע אליהם פנו לארגון וקיבלו אותו. בנוסף נטען, כי המחירים והמחירון היו גבוהים משמעותית מהמחירים הנוהגים בשוק וזאת בהסתמך על דבריו של חבר וועד הארגון, ד"ר וילי פוגל (להלן: "פוגל") במסגרת חקירתו ת/240. עוד הפנתה לדבריו של היו"ר הקודם, לטוין, משנת 2010, בת/453, מהם עולה שהמחירון שומר על כך שהוטרינרים לא יורידו מחירים. עוד לדבריה, שעה שמחירי הפרוצדורות השונות הועלו בשנים 2008 ו-2010 בשיעור אחיד של העלאת המדד + 3%, הביקורים השגרתיים הועלו בשיעור עליית המדד בלבד. זאת, משום שלפי הסברו של לטוין אם מחירי הביקורים והחיסונים יועלו, יש סיכון שהלקוחות לא יגיעו. לעומת זאת, אם אותם מחירים יישארו בתוקפם הלקוחות יגיעו ואז יבצעו פרוצדורות נוספות שמחיריהם יהיה בשיעור גבוה יותר. לדבריה העלאת המחירים לא נעשתה בשיעור שהוא הוגן ללקוח, אלא עד לנקודה שבה העלייה לא תהיה רווחית יותר לווטרינר והלקוחות יפסיקו להגיע. מכאן, שהמטרה הברורה היתה להעלות את המחירים ככל הניתן על חשבון ציבור הלקוחות.

27. ב"כ המאשימה גם ביקשה לדחות את הטענה שהמטרה היתה להביא לשקיפות מול ציבור הלקוחות, שכן שקיפות ניתנת להשגה על ידי קביעת מחירון על ידי כל ווטרינר לעצמו ועל ידי הודעה מראש ללקוח על מחיר הטיפול. זאת, שעה שלדבריה הוצאת המחירונים גרמה לתיאום מחירים. עוד הפנתה לדוא"ל ת/109 שנכתב ע"י לטוין ביום 24.8.05, שממנו עולה כי התקבלה חוות דעת ראשונית, לפיה המחירון אינו תקין והממונה אמור לפסול אותו. לטוין ציין שם כי הממונה "ייטפל אלינו ועל פי חוק זו זכותו וחובתו, הוא יפסול כל קיום מחירון דבר שיגרם לנו נזק רב". עוד לדבריו שם, "לנוכח הסיכון רצוי לקבל חוות דעת מלאה ובכתב כדי שניתן יהיה לומר לממונה במו"מ עתידי שמדובר בטעות וכי הדבר לא נעשה מרוע לב". בסופו של יום, ציינה ב"כ המאשימה כי מתחם הענישה ההולם לגבי גובה הקנס בתיק זה צריך לעמוד על סכום שבין 100,000-300,000 ₪.

28. באשר לגזירת העונש בתוך המתחם ציינה ב"כ המאשימה, כי לא הוצגו ראיות לבית המשפט מפיו של יו"ר הארגון, על כך שהארגון הודיע לחבריו שהמחירונים אסורים וכן שביקש מהם שלא לעשות בהם שימוש. עם זאת, ציינה את שיתוף הפעולה של הארגון עם הרשויות ואת הודייתו בכתב האישום. עוד ציינה, את התנהגותו החיובית של הארגון המבצע שלל פעילויות מבורכות לחברה ולענף הוטרינריה. עם זאת, ציינה, כי כאשר מדובר בעבירות של צווארון לבן, בד"כ מדובר בנאשמים נורמטיביים והמשקל של פעילותם החיובית לטובת החברה צריך להיות מדוד.

29. באשר לחלוק הזמן ציינה כי העבירה הראשונה בוצעה באפריל 2009, החקירה החלה בנובמבר 2011 וכתב האישום הוגש בסוף שנת 2014. לטענתה, כתב האישום הוא רק קצה הקרחון מבחינת החשדות שהיו צריכים להיבדק ובסופו של דבר לא הוגש בגינם כתב אישום. לדבריה, נחקרו למעלה מ-130 אנשים, נגבו יותר מ-70 הודעות ובוצעו למעלה מ-100 פעולות חקירה. נטען, כי בכל מקרה לא הובאו ראיות מצד הארגון לפגיעה בו בשל חלוק הזמן.

30. באשר להרתעת הרבים, ציינה את הצורך בענישה מחמירה בעבירות הצווארון הלבן. בנוסף ציינה, כי

שיקול נוסף את מודעותו של הארגון לכך כבר בשנת 2005 שהמחירונים אסורים, מה שלא מנע ממנו להמשיך ולהוציא מחירונים מומלצים.

31. לסיכום דבריה, טענה ב"כ המאשימה, כי הקנס שיש להטיל על הארגון צריך לעמוד על הרף הנמוך של המתחם בהתחשב במצבו הכלכלי ובהודאתו בכתב האישום. לפיכך, עתרה להטיל עליו קנס בסך 100,000 ₪ בגין שני האישומים.

עיקר טענות הארגון

32. ב"כ הארגון, עו"ד רנן, טען כי דווקא מן המסמכים אליהם הפנתה המאשימה ובאופן ספציפי הדוא"ל ת/209 משנת 2005, עולה שמדובר בגוף החושש שמא דבק רבב של אי חוקיות בפעולותיו ומתלבט בעניין זה, כאשר המסר העולה מהדברים הינו שכלל שיוברר שכך הדבר, הארגון יימנע מפעולה זו. עוד ציין, כי מדובר במחירונים הקיימים מזה עשרות שנים וכי הדיון בשנת 2005, איננו חלק מכתב האישום. בנוסף, היפנה לפרוטוקול ישיבת הוועד, ת/385, מספטמבר 2005, שבה העלה לטוין את החשש שהמחירון עלול להיחשב כהגבל עסקי.

33. לטענתו, מאחר שהמאשימה לא הציגה במסגרת חומר הראיות את המחירון שהיה נושא הדיון בשנת 2005, על אף המשאבים העצומים שהשקיע בחקירה, ככל הנראה לא היה באותו מחירון, כדי לתמוך בתזה שהיתה מודעות לקיומה של עבירה בהקשר לאותו מחירון. בנוסף לדבריו, אילו היה נשאל עו"ד סביר בשנת 2005, אם מחירון מומלץ מהווה עבירה לפי סעיף 5 לחוק ההגבלים, סביר שהיה משיב על כך בשלילה. לדבריו, רק בעקבות מאמרו של הפרופ' דיויד גילה "האם המלצה על מחיר היא הגבל עסקי ומדוע?", עיוני משפט לג(2010) 134-101, (להלן: "**המאמר**") ולאחר שפרופ' גילה התמנה לממונה על ההגבלים העסקיים בשנת 2011 הוגשו לראשונה כתבי אישום בסוגיה זו. פסק הדין התקדימי הראשון שעסק בסוגיה היה לטענתו פסק הדין שניתן בעניין שוהם. לטענתו החוק עצמו אינו קובע שמחירון הוא אסור ומדובר על פרשנות של החוק ואף על פי שכיום ברור כי פרסום כזה הוא אסור, בעקבות פסק הדין בעניין שוהם שנשען גם על המאמר, בשנת 2005 לא זה היה המצב.

34. בנוסף טען, כי המקרה שנדון בעניין שוהם חמור יותר מהמקרה נשוא ענייננו, שכן שם דובר בהמלצה לציבור השמאים להעלות את המחירים. זאת, שעה שלטענתו, מטרת המחירונים שפרסם הארגון הייתה בראש ובראשונה לרכז מאות פרוצדורות רפואיות שבהן מטפלים וטרינרים ואת משך הזמן שהן לוקחות, כאשר הדבר היחיד ההופך אותם למורכבים יותר מבחינה משפטית, הינו ציון המחיר לצד כל פרוצדורה. לטענתו, מדובר בפעולה של האיגוד שבאה כתוצאה מלחץ מ"למטה" לפרסם מדריך לאותן פרוצדורות ועל ידי כך להסדיר את הענף. מעיון במחירונים, עולה לטענתו, כי הם באים להבהיר אם מדובר בפרוצדורה מורכבת ורבה מערכתית והאם היא מערבת ניתוח או תכשירי הרדמה ועולה ממנו בבירור שמטרתו העיקרית אינה להעלות מחירים, אלא לשרת מטרות נוספות מעבר לקביעת המחירים.

35. בנוסף לטענתו, מדבריו של פוגל בת/240 עולה דווקא ההיפך מהנטען על ידי המאשימה וניתן להבין מהם, כי מחירונים קיימים מזה עשרות שנים, וכי מטרתם אינה העלאת מחירים. בהשלמת טיעון בכתב שהגיש היפנה בנוסף לדבריה של ד"ר מאיה קיטרוסר מאשדוד, חברת וועד הארגון, בחקירתה בת/196, שבהם טענה כי המחירון נועד לתת לוותרניר כלי כדי שידע כמה הוא צריך לגבות כדי שהפרוצדורה לא תהיה בהפסד, כאשר יש וטרינרים הגובים הרבה מתחת למחירי המחירון ויש וטרינרים הגובים הרבה מעליו. לדבריה שם, באזור אשדוד רוב המרפאות עובדות במחירים הנמוכים מהמחירון ולדוגמא ציינה קליניקה וטרינרית שבה נקבע מחיר שהוא שליש מהמחירון. בחלק מהמקרים אף בוצעו פעולות ללא תשלום כאשר הטיפול נעשה ברמה נמוכה וללא ציוד מתאים. עוד לטענתה, המחירון קידם את הרפואה הווטרינרית משום שאפשר למרפאות להבין על מה הן צריכות לגבות, אולי סכומים גדולים יותר בחלק מהמקרים ומחירים נמוכים יותר בחלק מהמקרים. כאשר נוצר סוג מסוים של רווח, הווטרינר אינו מממן מכיסו את המרפאה והוא יכול להרשות לעצמו גם להתקדם מקצועית, ללכת לכנסים ולרכוש ציוד מתקדם ועל ידי כך לעשות יותר לרווחת המטופלים.

36. בנוסף, הפנה עו"ד רנן, לדבריו של פוגל בהודעה נוספת, ת/240, מיום 28.11.11, שבהם אמר כי המחירים בארץ זולים ללא פרופורציה וכי המחירים במחירון הם כמעט המחירים המקסימליים שנגבים בארץ. בעניין זה, גם היפנה לדברים שפורסמו באתר "טוב תודה" ובעיתונים "ידיעות אחרונות" ו"דה מרקר", שבהם פורסם טווח המחירים שהווטרינרים גובים וממנו הוא למד שהמחירים שבמחירון הם המחירים הגבוהים ביותר שהווטרינרים גובים. בנוסף, היפנה להודעתו של ד"ר אמיר מאור בת/309 מיום 21.11.11, שבהם צוין כי לא נאמר לו שהמחירון הוא מחייב וכי הוא יודע שמתייחסים אליו כאל קו מנחה. בעניין זה הוסיף כי העלויות של אחזקת מרפאה בירוחם או ברמת אביב הן שונות ולכן המחירים הם שונים וכך ראוי שיהיה. לפיכך, גם אם מגיע אותו מחירון לוטרינר בירוחם ולוטרנר ברמת אביב, כל אחד מהם עושה את חישוב ותחשיבו העסקיים בהתאם לשירותים שהוא מציע ולעלויות שלו.

37. עוד ציין מאור, כי כשקבע את מחירי השירותים שהוא נותן לא הסתמך על המחירון ויש לו מחירים שונים. כאשר המחירון משמש כמעין קו מנחה או סדר גודל שאינו מחייב, כאשר יש פעולות שהוא גובה עבורן פחות מהמחירון ויש פעולות לגופן הוא גובה יותר. כאשר הלקוחות מתלוננים שהמחיר יקר, הוא מסביר להם את התמורה שהם מקבלים והם בדר"כ מקבלים זאת. בנוסף היפנה ב"כ הארגון, לכתבה שפורסמה בעיתון "דה מרקר" מיום 24.10.11, ת/312, שבה מצוטט גם לטוין האומר כי המחירון אינו מחייב והוא מספק הערכת מחיר לרפואה בסטנדרט טוב שבו כלל האיגוד שקלול של הוצאות המרפאה ושכר של 70 ₪ לשעה. עוד מצוטטים דבריו של לטוין שם, לפיהם על פי נתוני האיגוד רוב המרפאות עובדות עם רווחיות של 15-25 אחוז מהמחזור, כאשר ברווחיות כזו לא ניתן לתת 30% הנחה וברגע שמורידים את המחירים, מורידים גם את הרמה. לטוין גם ממליץ לבעלי החיות לשים לב להורדה של יותר מ-15% ממחירי המחירון שכנראה מצביעה על חיסכון בציוד ובעלויות עבודה. עוד היפנה לדברים מפי לטוין בהודעה ת/314 מיום 21.11.11, לפיהם הארגון אינו חוקר ואינו בודק אם הווטרינרים עובדים לפי המחירון והרגשתו היא שמשתמשים בו כקו מנחה אך בהחלט לא נצמדים אליו. כמו כן הפנה להודעתו של לטוין ת/315, מיום 28.12.11, שבה התייחס לתשובות שנתן לשאלות של עיתונאים בנוגע לשוני במחירים בין מרפאות שונות. תשובתו לכך הייתה הצעה לעיתונאי לבדוק מהם התנאים בכל אחת

מהמרפאות. עוד לדבריו נשאל מדוע אין האיגוד מחייב מחיר אחיד בכל הארץ ותשובתו הייתה כי התנאים אינם שווים בכל המרפאות. זאת משום שלא כל הרופאים הם אחידים. בנוסף, כאשר נשאל על ידי עיתונאית אחרת מדוע המחירים כ"כ יקרים הציע לה לבדוק את העלויות של המרפאות ושל האספקה.

38. ב"כ הארגון הוסיף וטען, כי המאשימה ומחלקת החקירות שלה לא הצליחו להביא עד שיטען כי המחירון הביא לעליית מחירים וכן לא הוצג כל ניתוח כלכלי או סטטיסטי לתמיכה באותה טענה. מכאן, לדבריו, שלא הוכח כי המטרה העיקרית של הוראות החוק נפגעה או שהייתה פגיעה בתחרות ואף לא הוכח כי המחירון גרם להעלאת מחירים או להשפעה על המחירים. לדבריו, על עובדה זו להשפיע על מידת העונש. בנוסף ציין, כי הוא מתקשה להבין מדוע צריך לראות בארגון כגוף עסקי ולכן להניח שההגבלות שמטיל החוק על איגוד כזה חלות לגביו. לטענתו, מתוך תקנון הארגון, ניתן ללמוד שמדובר באיגוד שעוסק בתחומים רבים שכולם מקצועיים וענייניים ברווחת בעלי החיים. לדבריו, בניגוד לרואי חשבון, בנקאיים ושמאים הוטרנירים אינם תופסים את עצמם כבעלי עסקים ולכן הועד שלהם, כאשר הוא מקבל החלטות, אינו תופס עצמו כגוף עסקי. עוד לדבריו, מתוך עיון בפרוטוקולים של הארגון בפורומים שונים עולה, כי סוגיית התמחור והמחירון רחוקה מלהיות הסוגיה המרכזית בכל דיון שנערך. לטענתו, לא ניתן לייחס לו כוונה פלילית או רף גבוה של כוונה פלילית כאשר המחירונים לא הוצגו רק לחברי הארגון אלא לכל הוטרנירים ולציבור.

39. לדבריו, בכל השנים הרלוונטיות לא יכול היה להימצא עורך דין אחד שיאמר לוטרנירים שהמחירון מהווה קו פעולה ולא הייתה אסמכתא משפטית אחת לכך שהמילים "קו פעולה" שוות ערך למונח "מחירון". עוד טען, כי אילו מכתב ההתראה שנשלח על ידי הרשות לארגון בשנת 2001, אך לא הגיע ליעדו בשל כתובת שגויה, היה מגיע לידי האיגוד הוא היה מפסיק לפרסם מחירונים כבר באותה שנה, כפי שקרה בפועל בשנת 2011. זאת, במקום להוציא סכומי עתק על חקירות, לעצור אנשים, לאמלל אותם ולהגיש כתב אישום. לדבריו, בדיעבד ניתן לצייר את המציאות האלטרנטיבית, לפיה הוצא מחירון ונעברה עבירה, אך רף החומרה הוא נמוך בהרבה מהרף בפרשת שוהם, שאיננה מוקדמת להליך זה.

40. עוד ציין, כי הארגון הוא חשוב בתחומו, אין גוף נוסף כדוגמתו שמטפל בתחום חיות המחמד והמדובר בתחום מוזנח ומאוד יקר. בנוסף, קיימת סוגית צער בעלי חיים, שהיא סוגיה משמעותית שאין מי שיגן עליה, כולל בתחומי החיסון והעיקור. עוד ציין, כי הנתונים הכספיים שהביאה המאשימה לגבי פעילות הארגון הם מעוותים, שכן עלויות הכנסים הם פי 4-5 מהתקציב ואם נשארת יתרה, היא הולכת לכנס הבא.

דין והכרעה

41. גזר דינו של הארגון בתיק זה ניתן בהתאם למתווה של תיקון 113 לחוק העונשין. על תחולת התיקון על תאגידים שאינם נאשמים בשר ודם, ראו ת"פ (מחוזי תל אביב) 410-02-11 **מדינת ישראל נ' פסיפיקה**

אחזקות בע"מ ואח' (פורסם בנבו, 21.11.2012), וכן ת"פ (י-ם) 118/10 **מדינת ישראל נ' רוזנהויז ואח'** (פורסם בנבו, 6.7.2014). על אף שהארגון הורשע במסגרת כתב האישום בשתי עבירות נפרדות המתייחסות לאירועים נפרדים בזמן ובמקום, הרי שהמאשימה ביקשה לראות בשני האישומים בגדר אירוע עברייני אחד לצורך גזירת העונש, זאת משום ששתי העבירות הוציאו לפועל תכנית כללית שהיא הפצת מחירונים לווטרינרים. בשני המקרים מדובר במחירונים שלגביהם הוחלט להעלות את המחירים באותה שיטה. ההחלטות בשני המקרים התקבלו על ידי ועד הארגון ובשני האישומים ההפצה הייתה לחברי האיגוד ולוטרינרים נוספים.

קביעת מתחם העונש הולם

42. על פי המתווה שקובע תיקון 113, על בית המשפט לקבוע תחילה מתחם ענישה הולם המבוסס על הערך החברתי המוגן שנקבע עקב העבירות שביצע הנאשם, מידת הפגיעה בו ומידת אשמו של הנאשם, וכן על נסיבות המקרה ועל רמת הענישה הנוהגת, כל זאת באספקלריה של עקרון ההלימה, שהוא "כוכב הצפון" של התיקון. לאחר מכן, על בית המשפט לגזור על הנאשם את העונש הקונקרטי בתוך המתחם, זאת בהתחשב בשורה של מאפיינים אישיים של העושה המפורטים בסעיף 40יא לחוק וכן תוך התחשבות בשיקולי שיקומו של העברייני, כמו גם בשיקולי גמול והרתעה.

43. באשר לערך החברתי המוגן שנפגע על ידי מעשי הארגון, אין חולק כי ערך זה הינו קיומה של תחרות חופשית במשק. ראו ע"פ 4855/02 **מדינת ישראל נ' בורוביץ'**, פ"ד נט(6) 776, 861, וכן ע"פ 7829/03 **מדינת ישראל נ' אריאל הנדסת רמזורים** (14.7.05), בפסקה 13, שם נאמר כי "**תחרות כזו מבטיחה לצרכן כי מבין היצע המוצרים בשוק הוא יוכל לבחור ולרכוש את המוצר האיכותי ביותר, במחיר הזול ביותר... תחרות חופשית מהווה גם תנאי הכרחי לקיומו של משק יעיל ובריא ואף לצמיחה כלכלית**".

44. באשר למידת הפגיעה בערך החברתי המוגן (סעיף 40ג(א) הנ"ל לחוק העונשין), קיימת חזקה חלוטה בדבר פוטנציאל הפגיעה בתחרות הגלום בהמלצה על קו פעולה שעניינו קביעת מחיר מומלץ לחברי איגוד עסקי. ראו עניין שוהם, בפסקה 82 להכרעת הדין מיום 23.2.14. בנוסף, כעולה מהמאמר של פרופ' גילה, המלצה אופקית היא אסורה משום שהיא עלולה לפתור למתחרים את בעיית הקואורדינציה של המחיר הקרטליסטי, כאשר יש ביניהם ניגודי אינטרסים לגבי גובהו. למעשה, מדובר בהצגת מחיר בסיסי המשמש כנקודת מוצא מוסכמת ומתואמת. אכן, לעיתים התיאום אינו מיושם והמחירים סוטים ממנו, אולם בכך אין לשלול את החשש שהוא מסוכן לצרכנים, משום שהוא מהווה נדבך חשוב הגם שלא יחיד, בדרך לייצור ולעיצובו של המחיר הקרטליסטי. מעבר לכך, הדעת הנונת שתואמת העלאה משותפת של מחיר המחירון בין מתחרים, יש בו גם כדי לגרום להעלאת המחיר הנגבית מלקוח בפועל. כך למשל, אם קיימת קבוצת לקוחות שאינם מקבלים באופן רגיל הנחות ממחיר המחירון, הם ישלמו את מחיר המחירון שהמתחרים תיאמו להגדילו. בנוסף, אומר ההיגיון שיש גבול לשיעור ההנחה שניתן ממחיר המחירון ולכן העלאה המתואמת הגלומה במחיר המחירון תגרום להעלאה מתואמת של המחיר

הנגבה, אף מהלקוחות הנהנים מההנחות המופלגות ביותר (שם, בעמ' 108-111). מכאן, שעצם הפגיעה בערך המוגן הוכחה.

45. עם זאת, בכל הנוגע למידת הפגיעה, חלוקים ביניהם הצדדים. המאשימה טוענת, בין היתר, בהסתמך על דברי פוגל בת/240 ועל דברי לטוין בת/453 המובאים בפסקה 26 לעיל, כי מחירי המחירון היו גבוהים משמעותית מהמחירים הנוהגים בשוק. זאת שעה שההגנה טוענת בהסתמך, בעיקר על דבריה של ד"ר קיטרוס בת/196, דברי פוגל בת/240, דברי ד"ר מאור בת/309, הפרסום "דה מרקר" ת/312 ודברי לטוין בת/314 ות/315 המובאים בפסקאות 34-37 לעיל, כי המחירון אינו מחייב וכי יש וטרינרים הגובים מחירים הגבוהים ממחיר המחירון ואחרים הגובים מחירים נמוכים ממנו. עם זאת, גם לשיטת האחרונים, המחירון מהווה קו מנחה לווטרינרים. מעבר לכך, מדברי לטוין בדוא"ל ת/453 עולה, שהאיגוד היה מעוניין בכך שבמחירון ייעשה שימוש גם על ידי מרפאות של ווטרינרים שאינם מאוגדים בו, כדי שישמש כנקודת מוצא לקביעת מחיר. זאת מתוך הנחה שאם ייאסר על ווטרינר לא מאוגד להשתמש במחירון "הוא היה יורד אפילו נמוך יותר". גישה זו מצביעה על רצון ברור להשפיע באמצעות המחירון על קביעת המחירים בכלל השוק ועל הקטנת התחרות בין הווטרינרים המאוגדים לבין אלה שאינם מאוגדים.

46. מעבר לכך יצוין, כי עצם קיומו של איגוד עסקי המאגד מתחרים מאותו ענף הדנים יחד בפעילות משותפת יוצר חששות תחרותיים כבדים (ראו: ת"פ (י-ם) 22847-12-10 **מדינת ישראל נ' בובליל ואח'**, החלטה מיום 7.6.12). מקל וחומר שקביעת מחירון מוסכם, גם אם אין לו תוקף מחייב טומנת בחובה סיכון לפגיעה חמורה בתחרות. זאת מאחר שהאיגוד מהווה פלטפורמה משותפת לשיתוף פעולה באצטלה חוקית והוא מקל על האפשרות לתאם פעילות אנטי תחרותי במישור האופקי בין מתחרים באותו ענף, תוך פגיעה פוטנציאלית ברורה בצרכנים של אותם מתחרים.

47. באשר למדיניות הענישה הנהוגה האסמכתא העיקרית גזר הדין בעניין שוהם שבו הוטל על איגוד השמאים קנס בסך 50,000 ₪, לצד התחייבות שלא לעבור עבירה בגובה של 150,000 ₪. וזאת לגבי אירוע אחד שבו נשלחה לשמאים איגרת שלמעשה המליצה על העלאה משמעותית בשכר הטרחה אותו גובים שמאי הרכב מלקוחותיהם הפרטיים. עם זאת, יש לזכור שבענייננו מדובר בשני מקרים של פרסום מחירונים בשנים שונות, לעומת מקרה אחד בפרשת שוהם. בנוסף, הציגה המאשימה את גזר הדין בפרשת ארגון מורי הנהיגה שבו נגזר על הארגון קנס בסך של 300,000 ₪ לצד חתימה על התחייבות בסכום דומה, בהתייחס לשלושת האישומים. אומנם, אין זהות בין המקרים, אולם ניתן ללמוד גם מהם לגבי אמת המידה העונשית הראויה.

48. מעבר לכך יש הגיון וטעם בגישת המאשימה המצביעה על מגמה של החמרה בענישה הנוגעת לעבירות כלכליות בכלל ולעבירות בתחום ההגבלים העסקיים בפרט. לגבי אותה ענישה נקבע, כי היא צריכה לשקף "את הסכנה הגדולה הרובצת לפתחה של העבריינות הכלכלית המתוחכמת, את היקף הקורבנות העלולים להיפגע ממנה, את הקושי והמורכבות שבאיתורה ואת ההוקעה הברורה שביסודות השחיתות

וניצול עמדות הכוח, השליטה והמידע הכרוכים בביצועה" ע"פ 9788/03 **מדינת ישראל נ' גולן** פ"ד נח(3) 245 (2004) וראו גם ע"פ 5823/14 **שופרסל בע"מ נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 10.8.15), בפסקאות קה-קז לחוות דעת כב' המשנה לנשיאה א' רובינשטיין והאסמכתאות שם. באשר להטלת קנסות בעבירות מן הסוג הנדון כרכיב מרכזי בעונש עמד על כך בית המשפט העליון באומרו, כי "כאנשים רציונאליים המבצעים את העבירה כדי לזכות ברווחים, יש בקנס שכזה כדי לעקר את המוטיבציה המולידה הסדרים כאלה" (ע"פ 7068/06 **מדינת ישראל נ' אריאל הנדסת חשמל, רמזורים ובקרה בע"מ** (31.5.07)). אותו רציונאל יפה גם לגבי איגודים עסקיים המבצעים למעשה תיאום מחירים בין חבריהם האמורים להתחרות זה בזה, זאת תוך ניצול האפשרות שהחוק נותן להם לתאם בין חברי האיגוד מהלכים ופעילויות שאין בהם, לכאורה, פגיעה בתחרות. למטרתו ולמשמעותו של הקנס בעבירות של הגבלים עסקיים ראו גם ע"פ ג (י-ם) 3544-01-13 **מדינת ישראל נ' קניבי** (29.4.13), בפסקה 83 לפסק הדין וכן מ' בורונבסקי "על האכיפה העונשית והפרטית של דיני הגבלים עסקיים", עיוני משפט, כרך טו(1990), עמ' 537, 543.

49. יחד עם זאת, בעת עיצובו של מתחם הענישה ההולם, כאשר מדובר בעונש של קנס, על בית המשפט להתייחס לאמור בסעיף 40 לתקון הקובע כדלקמן: "**קבע בית המשפט כי מתחם העונש ההולם כולל עונש קנס, יתחשב, נוסף על האמור בסעיף 40ג(א) במצבו הכלכלי של הנאשם, לצורך קביעת מתחם עונש הקנס ההולם**".

50. מכאן נלמד, כי על בית המשפט לשקול בהקשר זה בחשבון שני שיקולים מרכזיים: **הראשון**, חומרת העבירה שבוצעה שמתבטאת בעקרון ההלימה (ראו סעיף 40ג(א) לחוק העונשין); **והשני**, מצבו הכלכלי של הנאשם. ודוק, מצבו הכלכלי של נאשם, כאלמנט ייחודי וסובייקטיבי שמשתנה מנאשם לנאשם, יהווה גורם משמעותי על פי לשון סעיף 40 בקביעת "מתחם הקנס ההולם" לאותו אירוע עברייני שבוצע על ידי נאשם ספציפי. במילים אחרות, יכול שיהיו מתחמי קנס הולם שונים לנאשמים שונים שביצעו את אותו מעשה עבירה, וזאת בהתאם למצב הכלכלי של כל אחד מהם ובאותה מידה ומקל וחומר יכול שיהיו מתחמי קנס שונים לנאשמים שונים שביצעו עבירות דומות בתיקים אחרים. ראו והשוו: תו"ב (רמלה) 34264-07-10 **מדינת ישראל נ' דירן בע"מ ואח'** (9.11.14).

51. בעניין זה מקובלת עליי הגישה כי קיומם של מתחמי קנס שונים לנאשמים שונים על פי מצבם הכלכלי, יש בו כדי לגבור על עקרון אחדות הענישה שנקבע בפסיקה, כאשר אותו עקרון יבוא לידי ביטוי לא בקביעת מתחמי קנס זהים ובקביעת קנסות זהים שיוטלו על נאשמים שביצעו עבירות במסגרת פרשיה אחת או במסגרת פרשיות דומות, אלא ביצירת "אימפקט" דומה של הקנס על כל נאשם ונאשם, על פי מצבו הכלכלי. גישה זו צריכה לבוא לידי ביטוי גם במסגרת הקנס הקונקרטי שייגזר על הנאשם בתוך המתחם. עם זאת, מצבו הכלכלי של הנאשם גם בהקשר של גזירת הקנס אינו חזות הכל ועל בית המשפט לקחת בחשבון ראש לכל את עקרון ההלימה ולבצע איזון מדוד ומושכל בין הערכים המתנגשים כדי להימנע ממצב שבו ייגזר עונש שאינו הולם את חומרת המעשים רק מטעמי מצבו הכלכלי של

הנאשם.

52. לצורך בדיקת מצבו הכלכלי של הארגון לשם קביעת מתחם הקנס יש מקום להתחשב בנתונים שהובאו לעניין זה לפני בית המשפט. אמנם, לטענת המאשימה על פי הדוחות הכספיים שהוצגו והמתייחסים לנתונים בין השנים 2008-2009 מדובר בעלייה בהכנסות. יחד עם זאת, יש לזכור כי הארגון מוציא את עיקר הכנסותיו על ארגון כנסים מקצועיים ולא נסתרה הטענה שמעבר להכנסותיו מדמי החבר שהן הכנסותיו היחידות, הוא נזקק לצורך זה גם לעזרתם המשמעותית של נותני חסות (ספונסרים). בנוסף, הוא מעסיק צוות מקצועי מצומצם ולא הוצבע על מקורות הכנסה או נכסים נוספים העומדים לרשותו.

53. בנוסף ולצורך עיצוב מתחם הענישה ההולם, יש להביא בחשבון גם את העונשים המרביים שקבע המחוקק בסעיפים 47א(1) ו-4(4) לחוק ההגבלים, שהם מאסר 3 שנים או קנס שהוא פי 10 מן הקנס כאמור בסעיף 61א(4) לחוק העונשין ואם היה הנאשם תאגיד - כפל הקנס האמור. בהתייחס לצו העונשין הקובע בעת ביצוע העבירות הקנס המירבי שניתן להטיל על הארגון בגין כל אחד מן האישומים עומד על 4,040,000 ₪.

54. באשר לנסיבות הכרוכות בביצוע העבירה לפי סעיף 40ט' לתיקון, לא רק שמדובר בשני מקרים של פרסום מחירון מומלץ שיש בו משום פוטנציאל ברור של פגיעה בתחרות, אלא שהדברים אף נעשו תוך ידיעה שהפרסום כרוך בעבירה על החוק (ראו: הדוא"ל של לטוין לשחף ת/109 ופרוטוקול ישיבת הוועד ת/385). אני מתקשה לקבל את טענת ההגנה לפיה מאחר שהמחירון הרלבנטי לאותה שנה לא הוצג כראיה, יש להניח שהוא שונה מהמחירונים לגביהם הוגש כתב האישום. ברור מאותם מסמכים שהכוונה היא לשאלה העקרונית אם מותר לפרסם מחירון כלשהו וכעולה מדברי לטוין בת/109, הנחת המוצא כבר אז הייתה שהממונה "יפסול כל קיום מחירון", ללא קשר לאופן שבו יוצג. מכאן, שאין יסוד לטענה לפיה רק בעקבות מאמרו של גילה ומינויו לתפקיד הממונה על ההגבלים, החלה הרשות לנקוט במדיניות האוסרת על פרסום מחירונים על ידי איגוד עסקי. דבר זה גם מתיישב עם המכתב ת/247 מ-20.12.01 שאומנם לא הוכח כי הגיע לידי האיגוד, אך אין חולק כי זה שיקף את עמדתו הברורה של הממונה בעניין זה כבר בשנת 2001.

55. מעבר לכך, ועל אף שלא הוצגו נתונים לגבי היקף שוק הרפואה הווטרינרית לחיות מחמד, עולה כי המחירונים שפורסמו נועדו להגיע לכלל ציבור הווטרינרים מתוך מגמה כללית לצמצם את התחרות בשוק ולקבוע נקודת מוצא לקביעת מחיר לגבי כל פרוצדורה ופרוצדורה. כפי שמעיר גילה במאמרו, בעמ' 110-111, בהתייחס להמלצת מחיר אופקי, הרי שיש גבול לשיעור ההנחה שתינתן ללקוח ממחיר המחירון שמפרסם האיגוד העסקי וככל שתינתן לו ההנחה המרבית המקובלת בענף, עדיין העלאה מתואמת של מחיר המחירון תגרום להעלאה מתואמת של המחיר הנגבה אף מן הלקוחות הנהנים מההנחות המופלגות ביותר. יחד עם זאת, יש לזכור כי לא הוכחה גרימת נזק בפועל ולא הוצג ניתוח כלכלי שהצביע על כך שרמת המחירים הנגבית מלקוחותיהם של חברי הארגון עלתה בפועל, מה גם שיש לזכור כי בענף הנדון נהגו מחירונים מזה שנים רבות והמחירונים מושא כתב האישום לא היו בגדר

תופעה חדשה. בנוסף, לא הוצגה ראיה, כי נעשו פעולות אכיפה שמטרתה להבטיח את יישום המחירונים, או ננקטו סנקציות כנגד מי שלא פעלו על פיהם.

56. זאת ועוד, לא ניתן לדחות על הסף את הטענה, לגבי הסיבות שהובילו את הארגון לבצע את העבירה (סעיף 40ט(א)(5) לתיקון) ולפיה המחירונים שכללו את סוגי הפרוצדורות המבוצעות על ידי הוטרנירים נועדו גם לספק מידע ללקוחות על מגוון הפרוצדורות ועל משך הביצוע שלהן ולא רק להביא לקביעת מחיר אחיד לגביהן. בנוסף עולה הן מהפרוטוקולים הרלוונטיים והן מתקנון הארגון (ת/11) שהנושא הכלכלי לא היה הנושא המרכזי בפעולתו וכי הוא עסק במגוון של נושאים ובהם הקידום המקצועי המדעי של הרופאים הוטרנירים, תמיכה במחקר הקליני למען רווחת בעלי החיים וטיפול הזיקה שבינם לבין בני האדם, וכן בפעולה להגנה לקידומם והגנתם של האינטרסים של הוטרנירים מול הרשויות השונות לרבות משרד הבריאות, משרד החקלאות, הכנסת וועדותיה, ובנוסף פעל לקידום וקיום של כללי אתיקה מקצועית לרפואת חיות הבית.

57. שקלול של מלוא הנתונים שיש לקחתם בחשבון לצורך קביעת מתחם הענישה לקולא או לחומרה, מוביל אותי למסקנה שטווח הענישה ההולם למעשי הארגון בשני האישומים שהוגדרו כאירוע אחד, בנסיבותיהם, נע בין 80,000-200,000 ₪.

קביעת העונש בתוך המתחם

58. באשר לשיקולים שיש לקחתם בחשבון בתוך המתחם, ניתן לאבחן כ"חזרה למוטב או מאמצים לחזרה למוטב" (סעיף 40יא(4) לתיקון), את הפסקת פרסום המחירונים על ידי האיגוד בשנת 2011. בנוסף, ממלאי התפקידים בארגון שיתפו פעולה בחקירה ובסופו של יום הודה הארגון בעבירות שיוחסו לו וקיצר באופן משמעותי את הליכי המשפט הצפויים, זאת מבלי שניתנה לו תמורה אל מול ההודיה. נתון זה, צריך להילקח בחשבון בצורה משמעותית בעת גזירת העונש והוא שונה מהנסיבות בפרשת שוהם, שבה נגזר הדין לאחר ניהול הליך הוכחות מלא ומתן הכרעת דין.

59. בהקשר זה יש גם להביא בחשבון את תרומתו של הארגון לקידום רפואת חיות הבית בישראל. בהשאלה לענישה הנגזרת על נאשמים בשר ודם בעבירות צוואר לבן, ניתן לומר, כי תופעה שכיחה היא שאנשים כאלה הם אנשים נורמטיביים. אולם, על פי הפסיקה יש בכך אף להפחית מהמשקל שיש לייחס לתפקודו התקין של הנאשם ולהעצים את חומרת הסטייה מן השורה בביצוע העבירות על החוק (ראו: ע"פ 267/13 לוי נ' מדינת ישראל (23.6.13)). אולם, גם בשיקולים אלה אין כדי לאיין לחלוטין את פועלו החיובי של התאגיד העומד לדין ויש לתת לכך את המשקל ההולם על פי נסיבות העניין, כפי שהדבר מתחייב מהוראת סעיף 40יא(7) לתיקון.

60. בנוסף יש לזקוף לזכות הארגון את חלוף הזמן מאת ביצוע העבירה ועד להגשת כתב האישום (סעיף

40יא(10) לתיקון). במקרה שלפנינו, ביצועה של העבירה הראשונה המתייחסת למחירון 2008, החל בחודש אפריל 2009 והושלם בחודשים מאי-יוני 2009 ואילו ביצועה של העבירה השנייה המתייחסת למחירון 2010 החל בחודשים אוגוסט-דצמבר 2010 והושלם בחודש מרץ 2011. לדברי המאשימה, החקירה החלה בחודש נובמבר 2011 וכתב האישום הוגש בסוף שנת 2014. אמנם המאשימה טוענת כי כתב האישום מהווה רק "קצה הקרחון" מבחינת החשדות שהיו צריכים להיבדק ובוצעו פעולות חקירה רבות ומגוונות שהשפיעו על חלוף הזמן. הסבר זה לא נשלל, אולם גם בהתחשב בו מדובר בפרק זמן ניכר אשר בחלק משמעותי ממנו נמצא הארגון תחת עננה של חקירה פלילית ואף שלא הוצבע על נזק מוחשי שנגרם לו, יש לתת משקל לקולא גם לנתון זה.

61. באשר לשיקולי הרתעת היחיד והרבים, סעיפים 40 ו-40ז לתיקון, אין ספק שגם אלה צריכים להילקח בחשבון, הן לצורך הרתעת הארגון שנהג לפרסם מחירונים מומלצים משך שנים ארוכות והן לשם הרתעת איגודים עסקיים אחרים.

62. לסיכום וכשיקול נוסף אציין, כי אינה מקובלת עליי העמדה שהציג יו"ר הארגון, לפיו חבריו גייסו סכום של 40,000 ₪ לצורך תשלום הקנס תוך רמיזה לבית המשפט שהטלת קנס גבוה יותר תפגע בפעילות השוטפת שלו. זאת לאור האמור בהקשר של קביעת מתחם הקנס וגובהו בפסקאות 49-51 לעיל.

63. לאור כל האמור, אני מוצא לנכון להטיל על הארגון עונש המצוי ברף התחתון של המתחם. זוהי גם העמדה שהציגה ב"כ המאשימה אף כי נשענה על מתחם הקנס אותו הציעה ואשר שונה מן המתחם אותו קבעתי.

סוף דבר

64. נוכח מכלול כל השיקולים שהובאו לעיל לקולא ולחומרה, אני מטיל על הארגון קנס בסך 80,000 ₪ אשר ישולם ב-10 תשלומים שווים ורצופים, כאשר הראשון שבהם ישולם עד ליום 1.6.16 והבאים אחריו עד ל-1 לכל חודש עוקב. לא ישולם אחד התשלומים במועדו תעמוד מלוא היתרה לפירעון מיידי.

כמו-כן, יחתום הארגון על התחייבות על סך 150,000 ₪ להימנע למשך 24 חודשים מיום מתן גזר הדין מלעבור עבירה על חוק ההגבלים העסקיים. ההתחייבות תיחתם על ידי המוסמך לכך בתוך 14 יום מהיום.

65. זכות ערעור לבית המשפט העליון בתוך 45 יום מהיום.

66. **בהתאם להסכמת הצדדים ובקשתם, המזכירות תשלח להם את העתק גזר הדין בדואר.**

ניתן היום, כ"ו אדר ב' תשע"ו, 05 אפריל 2016, בהעדר הצדדים.